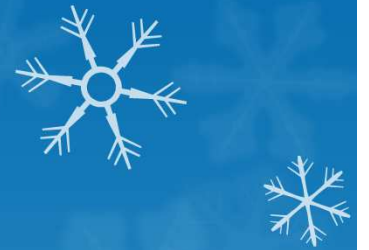

Tulburarea opoziționist
sfidătoare – un diagnostic
medical sau greșeli
educaționale?

Chiar este mai multă patologie?

- Este limpede, pentru orice profesor cu vechime în învățământ faptul că, noua generație este vizibil mai greu de educat decât generațiile precedente.
- Elevii sunt mult mai puțin interesați de școală, mai lipsiți de respect față de dascăl, părinții – mult mai asertivi.
- Ne-am propus să analizăm, în cadrul acestui seminar, posibilele explicații ale acestei situații.
- Prima întrebare pe care ne-am pus-o este dacă, realmente, în rândul școlarilor este mai multă patologie (tulburare psihică) decât era în trecut?

Chiar este mai multă patologie?

- Dar ce este o tulburare psihică?
- - Durata simptomelor
- - Frecvența lor
- - Intensitatea
- - Modul în care afectează funcționarea individului

Chiar este mai multă patologie?

- După secole de filosofie autoritaristă în ceea ce privește principiile de educare a copiilor, a început o vreme a schimbării
- Schimbarea, însă, a fost bruscă și a însemnat trecerea de la folosirea pedepselor la un *laissez – faire* educațional, la copilul căruia nu i se impune nimic și căruia îi este totul permis
- Copiii – din indivizi ignorați altădată, în lumea adulților, devin – fără excepție – *prinți/ prințese* – cu tot ceea ce decurge de aici: un statut special și privilegiu

Ce este TOS și cum ajunge astfel un copil?

- Pentru copilul până în 9 ani, în literatura de specialitate se formulează diagnosticul *Tulburare opoziționist sfidătoare*.
- majoritatea autorilor recomandă ca preferabil, aceste deficite să fie privite la început ca niște greșeli de educație, rezultând din interacțiunea copil – părinte.
- Secțiunea următoare, a *tulburărilor de conduită*, se adresează mai mult copiilor mai mari și adolescenților și aceasta este mai apropiată de considerațiile medicale psihiatrice.

Ce este TOS și cum ajunge astfel un copil?

- **Aspecte ale dezvoltării comportamentului social în copilărie**
- În primii ani de viață nu putem vorbi despre conștiința morală.
- Regulile sunt impuse din exterior, nu există o reală înțelegere a lor, nici internalizare.
- Treptat, odată cu apariția conștiinței de sine, a evoluției pe plan intelectual, a maturizării subsistemelor personalității, copilul ajunge să internalizeze acel *trebuie* al respectării regulilor sociale.

Ce este TOS și cum ajunge astfel un copil?

- Ieșind din copilăria mică (1 – 3 ani), lumea socială a copilului se extinde. Așteptările celorlalți de la el încep să crească, în conformitate cu normele sociale, greșelile sunt din ce în ce mai puțin acceptate și sunt tot mai mult sancționate.
- Treptat, copilul începe să înțeleagă diferența dintre bine – rău, *ceea ce e al tău vs ceea ce e al altuia*.
- Apar standardele morale și necesitatea conformării la acestea.
- Apar sentimentul de rușine, cel de vinovăție, empatia, comportamentul prosocial (altruismul), calități morale ca generozitatea, precum și muguri ai judecății morale.

Ce este TOS și cum ajunge astfel un copil?

- Evident, contează foarte mult modelele oferite copilului în această perioadă.
- Importanță covârșitoare a imitației!
- Degeaba i se cere, degeaba i se spune, dacă adultul – prin comportamentul său – contrazice regula enunțată!
- Treptat, crește și capacitatea de autocontrol.
- Copilul a înțeles ce e bine, sau cel puțin ce trebuie să facă pentru a-i mulțumi pe ceilalți și începe să se conformeze pentru că **poate să se stăpânească!**

Ce este TOS și cum ajunge astfel un copil?

- În situațiile frustrante, copilul învață că există recompense sau pedepse atunci când au/ nu au răbdare.
- **Capacitatea de a ști să obții recompense și gratificări reprezintă un element important în dezvoltarea socială.**
- Exprimarea emoționalității evoluează, se adaptează, devine mai mobilă, dar și mai ușor de controlat.
- Crizele de furie sunt mai puține, plânsul nu mai apare cu aceeași ușurință, furia poate fi înlocuită cu exprimare verbală.

Ce este TOS și cum ajunge astfel un copil?

- **Criterii diagnostice**
- A. Un pattern de dispoziție iritată/furioasă, comportament opoziționist, vindicativ, cu o durată de cel puțin 6 luni așa cum este evidențiat de cel puțin 4 simptome din oricare dintre următoarele categorii:
- **Dispoziție supărată/iritată**
- 1. Își pierde des cumpătul
- 2. Este foarte ușor de enervat
- 3. Este, de obicei, mânios și plin de resentimente.

Ce este TOS și cum ajunge astfel un copil?

- **Comportament sfidător**
- 4. Adesea se ceartă cu figuri ale autorității (de ex, educatori, profesori) sau cu adulții, în general.
- 5. De obicei desfid regulile sau refuză să li se conformeze
- 6. Adesea îi enervează în mod deliberat pe ceilalți
- 7. Adesea blamează pe ceilalți pentru greșelile lor.

Ce este TOS și cum ajunge astfel un copil?

- **Vindictivitate (a fi revendicativ)**
- A fost revendicativ sau dușmănos de cel puțin de două ori în ultimele 6 luni.
- B. Perturbarea comportamentului se asociază cu distress al individului sau al altora în contextul social proximal, sau are impact negativ asupra unei arii de funcționare - școlar, social, familial etc.

Cum se poartă acest copil?

- **1. Copilul pare adesea a fi greu de controlat și dirijat**
- - la vârsta de 4 ani nu respectă regulile, orele de somn sau de masă, *trebuie să-l chemi mereu pentru că nu vrea să vină când i se spune*
- - refuză să mănânce și are frecvente crize de încăpățănare.
- - refuză să meargă la culcare

Cum se poartă acest copil?

○ 2. Tolerează cu greu frustrarea

- - când este refuzat, adesea se înfurie și plânge sau țipă
- - părinții spun adesea că *nu poate fi luat la cumpărături pentru că face crize dacă nu i se cumpără ceea ce vrea el.*

3. Opoziționism

- Până la 6 ani a opus probabil rezistență la multe din încercările părinților de a impune o regulă sau alta. De la 6 ani intervine **refuzul școlar** – de a se pregăti pentru școală, de a merge la școală, de a-și face temele etc

Cum se poartă acest copil?

○ 4. Agresivitate

- - agresivitatea nu este sesizată în primii ani de viață, deși uneori pare mai nervos, uneori chiar lovește, zgârie sau bate.
- - când este certat *ridică mâna la mama sa* dar rareori face asta cu alte persoane!!!!
- - dacă se înfurie pot apărea acte deliberate de distrugere a obiectelor – *lovește cu piciorul în mobilă, zgârie tapetul, trânteste ușile etc.*
- - în afara casei aceste lucruri se întâmplă de obicei când dorește o jucărie de la alt copil sau i se ia o jucărie.

Cum se poartă acest copil?

- **5. Impulsivitate**

- - supărarea este urmată imediat de atac
- - activitatea copilului are o marcă – este mereu neliniștit, nu are răbdare.

- **6. Uneori, anxietate**

- Undeva, în istoric (1-4 ani) *spasmul hohotului de plâns* – ca reacție la frustrare, apărută foarte frecvent! Uneori, oprirea respirației este prelungită și urmată de pierderea cunoștinței sau convulsii.

Cum se poartă acest copil?

- Părinții pot avea sau pot dezvolta ca o reacție secundară la acest *copil dificil*, un comportament critic, rejectiv, sărac în căldură afectivă, pasiv și nestimulativ.
- Mamele pot părea depresive, anxioase, iar atmosfera în familie poate fi serios periclitată.
- Alți părinți pot deveni extrem de iritați, intoleranți sau chiar agresivi.
- Când un copil cu acest tip de comportament se dezvoltă într-o astfel de familie – nepregătită să educe și să accepte un atare copil – apare un cerc vicios, cel mic simțindu-se rejectat și criticat își va întări comportamentul sfidător.

Cauze

- TOS este mai frecventă în familiile în care îngrijirea copilului este inconstantă, acordată de către o succesiune de figuri parentale substitutive (bone, bunici, vecini etc) și unde **există o inconsecvență în aplicarea regulilor.**
- Evoluție
- Primele simptome apar, de obicei în anii preșcolarității.
- Adesea, această tulburare precede tulburarea de conduită (pe care o vom diagnostica la vârste mai mari) – dar nu în toate cazurile!!!

Cauze

- Risc pentru tulburări de anxietate, tulburare depresivă, risc suicidar.
- La adultul care a fost un copil cu astfel de tulburare vor apărea cu mare probabilitate unele dintre următoarele - **probleme de adaptare, probleme de control al impulsurilor, abuz de substanță, anxietate, depresie, comportament antisocial.**

Cauze

- Factori cu impact asupra prognosticului
- - temperamentalii (ex, intoleranță la frustrare)
- - de mediu (practici inconstante de îngrijire sau neglijarea copilului)
- - genetici și fiziologici – markeri neurobiologici (anormalități ale cortexului prefrontal și amigdalei, o mai scăzută conductivitate electrică a pielii, scăzută frecvență a bătăilor inimii etc)

TOS – rezultată a stilului parental

- Stilul parental dezorganizat = nu se formulează reguli sau se spune una și se face alta, ori există o succesiune de persoane care aplică/nu aplică regulile
- Părinții sunt fie prea slabi (le e milă de copil, sau le e teamă să nu piardă dragostea copilului), fie prea comozi, fie neglijenți.
- A disciplina cere efort și nu toți adulții sunt dispuși să facă acest lucru.

TOS – rezultată a stilului parental

- Ce putem face?
- a le explica ce consecințe – pe termen lung – vor exista pentru copilul slab socializat
- - e nevoie de reguli, de structură
- - un număr (tolerabil) de reguli, a căror încălcare produce, însă, efecte clare, previzibile
- - pedepse (nu fizice!!!) – proporționale cu gravitatea comportamentelor
- - CONSECVENȚĂ în aplicarea regulilor

Tehnici

- Regulile se formulează clar
- **Se respectă** de către toți cei implicați
- În cazul nerespectării lor, vor exista consecințe (evident, proporționale cu gravitatea faptei)
- Consecințele (pedepse) sunt livrate prompt
- Recompensele – la fel

Tehnici

- Tehnici ABA pentru tantrum
- - Ignorare
- - Escaladarea (inițială) a comportamentului
- - Extincția – în final

Nu totul ține de patologie...

- Creierul este ca un mușchi – se construiește! Abilitățile de care vom avea nevoie se exersează (și nu vorbim doar despre abilitățile cognitive)
- Această generație nu are răbdare – totul trebuie să se întâmple acum, pe loc, dacă se poate.
- Desigur, nu este nimic *exciting* în a scrie de 20 de ori litera M, de exemplu, dar este NEVOIE de această repetiție, de rutină, de monotonie.
- Răbdarea și conduita amânării se exersează!!!
- (A îți permite, uneori, să te plictisești ---creativitate)

Nu totul ține de patologie...

- Părinții apeleză tot mai mult la mediul virtual ca bonă fără plată (plata, însă, va fi mult mai mare)
- Plata va fi un sistem nervos mai slab, o atenție mai greu de focusat, o memorie mai săracă, și incapacitatea de amânare a gratificației.
- Acestea vor face ca procesarea informației în clasă să fie o adevărată provocare pentru generația actuală de copii.

Nu totul ține de patologie...

- Stilul parental
- Am văzut deja că un tip de patologie ține mai curând de dezordinea/lipsa de reguli/ineficiența în aplicarea regulilor/inconstanța părinților și comoditatea lor.
- Apoi, mai există o filosofie păguboasă
- - a lăsa copilul să decidă – la ce oră se culcă, ce mănâncă, ...ce gen are
- - nimic nu TREBUIE – este o filosofie/abordare păguboasă

Nu totul ține de patologie...

- Totul acum, totul spre a fi fericit/satisfăcut pe moment!
- *Fast food, dacă ți-e foame*
- *Repede, tableta, dacă te plictisești*
- Tocmai abilitatea de amânare a gratificării este unul dintre factorii cheie ai succesului viitor
- Viața nu-ți va oferi, pe tavă, tot ceea ce vrei și oricând vrei.

Nu totul ține de patologie...

- Dar..pentru a putea amâna gratificarea, înseamnă a putea opera sub stress..ori copiii noștri sunt din ce în ce mai puțin echipați cu mecanisme de coping pentru a face față stressorilor, chiar minori
- Rezistența la frustrare este – din nou – un factor cheie al sănătății psihologice și echilibrului emoțional la vârsta adultă.
- Ea nu se construiește, însă, făcând totul în locul copilului tău și ferindu-l de orice l-ar putea supăra.

Nu totul ține de patologie...

- În fine, limitarea interacțiunii normale, sănătoase, cu alți copii, joaca afară, în mediul nestructurat – unde (în afara sănătății fizice) ei ajungeau și să-și construiască și șlefuiască abilitățile sociale, se exersau primele status roluri în grupuri sociale – or această limitare se va repercuta neplăcut asupra dezvoltării lor.
- În plus, nici părinții nu mai sunt atât de disponibili pentru interacțiune cu copiii lor.
- Toate cele expuse, explică de ce nu este doar mai multă patologie, ci și un stil de a crește copii și de a-i educa ce este, la rândul-i patologizant.